

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomæ

Suárez, Francisco

Moguntiaë, 1620 [erschienen] 1621

Cap. 4. An actus notionales sint liberi, vel voluntarij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84432)

intellectu, ostendi, in illo non inueniri actus proprie imperatos à voluntate, nec etiam illos, qui videntur esse liberi, quia solum habent indifferentiam ex parte obiecti, posito autem obiecto scibili, ad perfectionem diuinæ scientiæ spectat, vt necessario intueatur illud ab intrinseco, & independenter ab applicatione voluntatis. Rich. ergo explicandus est de voluntate concomitante, vt seq. cap. dicam.

6. Dico tertio. Productio Spiritus sancti etiam est actus naturalis. Conclusio est D. Thom. dict. qu. 41. a. 2. & ibi omnium. Idem docent Bonau. Alber. Egid. & Capreol. in 1. dist. 8. Capr. etiam dist. 10. qu. 1. vbi Gregor. qu. 1. art. 2. Et breuiter probatur, quoad singulas partes: nam illa productio est à principio determinato ad vnum, vt sic, ergo est naturalis. Antecedens probatum est in prima conclusione, non enim potest esse actus omnino necessarius, nisi sit à principio determinato ad vnum. Consequentia vero etiam est probata in secunda assertionione, quia ille est modus operandi naturæ, vt natura est, & inde sufficienter denominatur actus naturalis. Quomodo distingui solet voluntas naturalis, à voluntate libera, vt latius tractatur in 1. 2. quæst. 8. & 10. & in 3. part. quæstione 18. Vide solum est aduertendum, ex duabus rationibus, quas supra posui, ob quas generatio Filij dicitur esse actus naturæ, hanc solum habere locum in productione Spiritus sancti, non vero alteram, quia non producit per modum similis, vt infra dicam. Et ob hanc causam dici aliquando solet, Filium produci per modum naturæ, Spiritum sanctum per modum voluntatis, id est, per modum amoris, vt patet ex Diuo Thoma 1. part. qu. 27. art. 5. hic etiam dixit Richard. de Sancto Victore, vtamque productionem esse per modum naturæ: primam vero specialiori modo, illud vero satis est, vt sicut secunda persona dicitur naturalis Filius Patris, ita etiam tertia dicatur naturalis Spiritus, seu amor Patris, & Filij, vt ex Patribus videri potest, in Magistro in 1. dist. 17. Hanc vero assertionem non admittit Scot. sed disputat tanrum de nomine, & non recte loquitur, vt cap. sequent. dicam.

CAPVT IV.

Sint ne actus notionales voluntarij, non vero liberi?

2. & Gregor. in 1. distinct. 6. quæstione 1. articulo 3. Qui auctores distincte solum negant voluntatem illam esse priorem. Quod autem posterior ratione sit, docuerunt expressius Gofredus, quem Scotus refert quodlibet. 5. quæstion 4 & Henric. quodlib. 5. qu. 4. & in summa articulo 58. q. 2. Ratio vero est, quia voluntas fertur in rem cognitam: ergo Pater prius ratione intelligit generationem, quam illam velit, ergo etiam prius generat, quam velit generare, quia intelligendo generat.

4. Respondere possunt negando consequentiam, quia satis est, quod præcedat intelligere essenziale, sed hoc non recte dicitur, primo, quia intelligere essenziale, pro vt in Patre non est distinctum etiam ratione à notionali, quia vt supra probaui, notionale intelligere vltra essenziale, non addit aliquid absolutum, aut formaliter pertinens ad rationem intelligendi, sed solum coniunctionem ad Paternitatem, ergo si in Patre præintelligitur intelligere essenziale, eo ipso præintelligitur notionale, quia iam præintelligitur in Patre. Vnde licet essentialia præcise, & abstracte concepta dicantur priora notionalibus, sola illa prioritate, quæ dicitur subsistendi consequentia, tamen essentialia concepta iam, vt coniuncta, & quasi contracta ad aliquam personam, non sunt priora notionalibus illius personæ.

5. Secundo, est optima ratio, quia Pater non vult generationem voluntate quasi desiderij, sed voluntate complacentiæ perfectissimam, quæ est de bono existente iam, & possessio, talis autem voluntas supponit cognitionem eiusdem boni, etiam vt existentis, & possessi, ergo voluntas, quæ Pater vult, illam generationem supponit ipsam generationem iam existentem, & cognitam à Patre eodem actu, quo generat. Sicut supra dicebam. Patrem producere Filium eodem actu, quo illum intelligit, & nihilominus semper illum intelligere, vt existentem, & eodem modo amat, sic ergo amor ipsiusmet generationis est ratione posterior ipsa. Ratio vero est, quia per modum desiderij non amatur, nisi quod nondum est, vel nondum habetur, & ideo in bonis æternis talis modus amandi imperfectus est: est ergo illa generatio voluntaria voluntate quasi consequente ipsammet generationem, & hanc vocauit Diuus Thomas voluntatem concomitantem secundum rem, quamuis sit ratione posterior.

6. Fundamentum autem contrariæ sententiæ iam solutum est. Et addo insuper, principium illud, Essentialia sunt priora notionalibus, non habere locum in essentialibus, quæ sunt immanentes actus quales sunt intelligere, & velle, si concipiuntur, vt determinati ad ipsas personas. Quia vt sic, vel sunt actus notionales, vel sumuntur, vt habentes cum illis intrinsecam connexionem, & ideo concipi non possunt, vt priores illis. Ob hanc ergo causam velle generare non potest esse prius, quam generare. Nam si illud velle præconciatur in hoc Deo, vt sic, iam non concipitur, vt determinatus ad Patrem, nec in hoc Deo possumus præconcipere velle generare, cum ille, vt sic, non generat: si autem concipitur in Patre, iam supponitur Pater, & consequenter etiam generatio. Ad primam etiam rationem dubitandi in principio posita ex dictis patet responsio. Quia generatio æterna non est voluntaria, vt actus elicitus à voluntate, nec vt actus imperatus, sed tantum, vt obiectum volicum, & ideo non refert, quod nec à voluntate sit, nec quod antecedat voluntatis actum ordinationis, nam satis est quod in re simul sit.

7. Dico secundo. Productio Spiritus sancti voluntaria etiam est intrinsece, & per se ipsam. Probatur quia illa productio est à principio intrinseco cum cognitione perfecta, ergo est voluntaria. Item illa est productio amoris, & nihil autem, ita voluntarium est, sicut amor. Quis enim dicat Patrem, & Filium non se voluntarie amare? at amando se, produciunt Spiritum sanctum san-

1. Ratio dubitandi esse potest, quia generatio Verbi non est à voluntate, vt dictum est, & antecedit omnem voluntatem, quia est primus actus intellectus: ergo non potest esse voluntaria: Productio vero Spiritus sancti est primus actus voluntatis, ergo non potest esse voluntarius, cum per nullum alium actum volitus sit.

2. Nihilominus dico primo. Æterna Filij generatio actus est Patri voluntarius. Assertio est certa: quæ probatur, quia dupliciter dicitur aliquid voluntarium, vno modo casualiter, & sic non est illa generatio voluntaria, vt probat ratio facta, alio modo obiectiue tantum, & ita intelligitur conclusio, quæ patet. Quia Pater necessario vult esse: ergo necessario vult generare: est ergo illa generatio voluntaria.

3. Dubitant autem Theologi, an illa voluntas sit prior, vel posterior ratione ipsa generatione. In quo Scotus in 1. dist. 6. qu. 1. quem secutus est Caietanus 1. p. quæst. 41. artic. 2. dicunt, Patrem prius ratione velle generare, quam generet, quamuis illud velle non sit principium generandi, sed quasi desiderium, ait Caietanus. Fundantur, quia velle generare ex se est essentialis, & essentialia sunt priora notionalibus. Mihi autem contraria sententia verior videtur, quam significat Diuus Thomas quæstione 2. de Potentia 3. ad 2. Capreol. in 1. distinct. 6. quæstion. 1. Ferrar. 4. contra gentes capite vndecimo, Torres dicto articulo. Suarez: De Deo trinuno.

tum sanctum ergo voluntarie producunt. Denique quod quis volens, & libens facit, voluntarie facit, at Pater, & Filius volentes, & summa voluntate, seu gaudio producunt Spiritum Sanctum, ergo voluntarie producunt, est ergo illa productio voluntaria.

8. Dixi autem esse intrinsece, & per se ipsam voluntariam, propter rationem dubitandi posteriori loco propositam. Nam sine dubio illa diuina processio per nullum alium actum potest esse voluntaria, ergo si voluntaria est, vt re vera est, se ipsa voluntariam esse, necesse est, & hoc ipsum est, esse intrinsece voluntariam. In hoc ergo intercedit discrimen inter generationem, & spirationem, quod illa est voluntaria per actum ratione distinctum, hęc vero non, sed se ipsa. Ratio autem differentie est facilis, quam indicauit Caietanus in dicta quaestione quadragesima prima, & latius traditur 1. 2. quaestione sexta scilicet. Quia actus aliarum facultatum à voluntate, non possunt esse voluntarij se ipsis, quia non sunt ipsum velle, & ideo sunt voluntarij, vel obiectiue tantum, si non sunt à voluntate, vel etiam quasi effectiue si subsint voluntatis imperio, seu applicationi. Actus autem eliciti à voluntate se ipso voluntarij sunt, quia supposita cognitione sponte, & libenter ab ipsa voluntate elicitur. Productio autem Spiritus sancti est elicita: seu quasi elicita à voluntate, nam est dilectio quaedam, est ergo per se, & intrinsece voluntaria.

9. Dicunt vero aliqui ipsum velle voluntatis non esse voluntarium, vt quod, sed tantum, vt quo, id est, quo alia voluntaria sunt, seu voluntarie sunt, aut diliguntur: & ideo ipsum velle non dici voluntarium per se ipsum. Quia per hoc significatur, illud esse voluntarium, vt quod, seu per modum obiecti: quod non ita est. Respondeo imprimis, generationem loquendo de amore, aut velle, prout commune est creaturis, vere, ac proprie dici voluntarium per se ipsum. Nam qui amat, vult amare, est ergo amor semper voluntarius. Et tamen necesse non est, vt quis semper cum amat, velit amare per actum volendi distinctum ab ipso amore. Potest quidem id facere, si velit elicere actum reflexum, non est tamen semper necessarium, alioqui procederet in infinitum. Ergo semper amor, & velle per se ipsum voluntarium est. Et hoc est esse voluntarium per modum actus, quod non est tantum quo, sed etiam quod, imo non potest esse quo, in ratione voluntarij, nisi esset etiam quod. Nam quando voluntas amat aliquid obiectum, verbi gratia, salutem, cur amor ille est, quo salus denominatur voluntaria, nisi quia ipse voluntarius est? Quamuis ergo non se habeat actus amoris, seu voluntatis per modum obiecti ad quod directe tendit voluntas, nihilominus intrinsece includit reflexionem in se ipsum, ratione cuius vere, & proprie voluntarius dicitur. Atque hoc maxime confirmatur in amore Dei ad intra, vt ad Deum ipsum terminatur, quia velle Dei est ipsum esse Dei, ergo tam voluntarie Deus vult, & amat, sicut voluntarie est. Item quidquid nostrae voluntas potest per duos actus, directum, & reflexum, habet diuina voluntas per vnum simplicissimum, & perfectissimum actum, at velle nostrum potest nobis esse voluntarium, vt quod, saltem per actum reflexum distinctum, ergo Patri, & Filio suum velle est omnimodo voluntarium intrinsece, & per se ipsum, ergo processio Spiritus sancti eodem modo voluntaria est.

10. Quapropter hic non habet locum dubium de generatione tractatum, quid, scilicet, sit prius, spirare, an velle spirare? quia, cum sit omnino idem simplicissimus actus, non est ibi prius, vel posterius etiam secundum rationem. Et declaratur, quia non est prius, etiam secundum rationem, Patrem, & Filium spirare Spiritum sanctum, quam velle se ad inui-

cem, quia volendo se spirant, & spirando, se diligunt, ergo eadem ratione non est prius velle spirare, quam spirare, vel è conuerso, quia sicut Pater volendo se, vel Filium, ita etiam volendo spirare, spirat. Quod si non comparantur actus amandi, & spirandi, vt spirare significat velle, sed vt significat producere per velle: sic negare non possumus, quin prius secundum rationem sit velle, seu amare, quam producere: quatenus comparantur illa duo tanquam principium quo, & origo actiua Spiritus sancti.

Dico tertio. Neuter ex his actibus notionalibus generandi, vel spirandi liber est. Hanc assertionem censo certam ex dictis in capite praecedenti. Et ita est communis Theologorum, quos ibi retuli concl. 3. solusque Scotus aliqua circa illam dubitationem mouit. De generatione igitur res est clara, quia quod non est à voluntate, non potest esse liberum, nam de ratione actus liberi est, vt sit aliquo modo actiue à voluntate, vt nunc suppono. Sed generatio aeterna non est à voluntate, vt ostensum est, ergo. De spiratione autem est propria ratio, quia repugnat eundem actum, etiam si à voluntate sit, esse simul liberum, & ab intrinseco necessarium, quia hæc duæ proprietates contradictionem inuoluunt: liberum enim est, quod ita est à voluntate, vt possit non esse, positus omnibus requisitis ad volendum: vt late tractaui lib. 1. de Auxilijs à principio, & tradit Augustin. lib. 3. de libero arbitrio capite tertio, Hieronymus Epist. 146. Damasus lib. 2. de fide capite 24. & 25. Necessarium autem est id, quod nulla ratione potest non esse: ostensum est autem spirationem esse, & necessariam simpliciter, & naturalem, quia non est à principio indifferente, sed determinato ad vnum, non potest ergo esse libera.

Neque in hoc potest in re esse controuersia inter Catholicos. De nominibus vero est aliqua, nam Henricus in sum. artic. 60. quaestione prima, licet fateatur Patrem, & Filium se naturaliter, & non libere diligere, nihilominus ait, spirationem (quam dicit commitari illum amorem) non esse naturalem, sed liberam, quod prolixè explicat, & nihil probat. Impugnatur autem late illam sententiam Scoti. statim citandus, & nisi Henricus, qui uoce utitur verbis, est plane absurda. Nam si intelligit spirationem non esse tam necessario conuenientem cum illo amore, quam est necessarius ipse amor, errat in fide, vt constat ex praecedenti capite. Si vero agnoscat aequalem necessitatem, quid est quod spirationem potius vocat liberam, quam amorem? Suspicio, vocasse liberam, id est, liberalem, & fecundam, hoc enim termino aliquando utitur, quia fecunditas illius productionis concipitur sub ratione spirationis, non vero sub ratione amoris, vt sic. Sed hic est abusus vocis, & deinde sine causa propter ea negat, spirationem esse naturalem, nam fecunditas ipsa illius amoris naturalis illi est. Vnde male etiam vocat liberam, condistinguenso liberum à naturali.

Aliter Scotus in 1. dist. 10. quaest. 1. & quodlib. 16. art. 2. vult, tam amorem, quam productionem Spiritus sancti vocandam esse actum liberum, & non naturalem, quia est ex perfecta cognitione, & intrinseca determinatione voluntatis, se mouentis ad obiectum cognitum. Sed disputat tantum de nomine, nam libertas aliquando opponitur coactioni, & sic verum est illum actum esse liberum, id est, libenter factum. Proprie vero, & magis absolute loquendo libertas opponitur necessitati, vt ex dictis constat, & hoc modo non potuit Scotus. asserere illum actum esse liberum, imo expresse fateatur esse necessarium. Non video autem, cur negauerit vocandum esse actum naturalem, quia quod sit ab obiecto cognitum, non tollit quin etiam sit ex intrinseca inclinatione, & determinatione voluntatis ad vnum, respectu talis obiecti. Illa autem determinatio voluntati naturalis est, quia

Velle quo modo sit intrinsece voluntaria.

9. Responso re soluitur.

10. Dubium ex soluitur.

quia voluntas suam habet naturam, ergo non repugnat, voluntatis actum esse naturalem. Et sumendo liberum solum pro spontaneo, non repugnat, actum esse simul naturalem, & liberum illo modo, qui melius dicitur voluntarius.

CAPVT V.

Quæ sit potentia, seu principium formale actuum notionalium.

1. Resolutio
questionis.

AVreolus in 1. distinct. 7. quæst. 1. artic. 2. negat, esse in Deo potentiam ad actus notionales, quia in Deo non est realis actio ad intra, & ideo non est necessaria realis potentia. Tamen communis Theologorum sententia in 1. distinct. 7. & D. Thom. cum expofitoribus 1. part. quæstion. 41. articulo 4. huiusmodi potentiam ad actus notionales diuinis personis tribuit. Et ratio est, quia, quidquid sit de actione, quæ in rigore sumpta, imperfectionem indicat, certum nihilominus est, esse in Deo realem productionem, quæ nullo modo intelligi potest sine vero, & reali principio producendi. Quia actus secundus essentialiter supponit primum, productio autem illa est, & concipitur ad modum actus secundi, ergo requirit aliquid, quod possit concipi per modum actus primi, & hunc vocamus principium quo, seu potentiam. Item Pater vere generat, ergo negari non potest, quin possit generare, habet ergo generandi potentiam.

2. Obiectio
facta.

Ratio autem Aureoli concludit imprimis, hanc non esse proprie potentiam actiuam, sed productiuam altiori modo. Deinde probat, potentiam hanc, & potentiam creatiuam, quatenus concipiuntur, vt ratione distinctæ, esse diuersarum rationum. Quod supra libro quarto tradidimus, esseque doctrina Diui Thomæ in 1. distinct. 29. quæst. 1. artic. 2. Vbi etiam addit potentiam analogice dici respectu actuum ad intra, & ad extra, & principalis ad intra. Quod sequitur Marfil. in 1. quæst. 31. artic. 3. dub. 4. & Torres 1. p. quæst. 33. artic. 1. Durand. vero in 1. dist. 29. q. 1. admittens etiam analogiam, putat potentiam propriam dici de potentia creatiuâ. Sed immerito, cum productiones ad intra longe nobiliores sint.

3. Quæ sit hæc
potentia.
1. Opinio.

Hoc ergo supposito, disputant Theologi, quid sit hæc potentia, an absolutum aliquid, vel relatum. In qua quæstione variæ sunt sententiæ, Gregor. in 1. dist. 7. quæst. 2. articulo 2. vix quæstionem admittit. Sed personam producentem ait, esse ipsam principium, nec distinguendum esse quo, vel quod, quia ibi nulla est distinctio. Sed ipse fundatur semper in illo falso principio, quod in diuinis personis non est distinctio abstractæ, & concretæ, quod supra improbatum est, quia ad hoc sufficit distinctio rationis cum virtuali in re. Eodem ergo modo distinguere possumus principium quo, à principio quod, sicut in creatione distinguendum est, alias non esset in omnibus personis idem principium creandi.

4. 2. Opinio.

Alij ergo dixerunt, potentiam hanc esse relationem propriam personæ producentis. Tenuit Bonauent. in 1. dist. 7. quæst. 1. Durand. quæst. 2. quia principium propriæ actionis debet esse forma propria producentis, & realiter distinctum à termino producto. Has autem conditiones habet relatio personæ producentis, & non essentia, illa ergo erit potentia. Hæc vero sententia non probatur, tum quia persona non agit per suam personalitatem, sed per naturam, tum etiam, quia relatio non est actiua, & propter alias rationes infra adducendas. Nec est necesse, personam productam distingui realiter à principio quo, sed sufficit, vt distinguantur à principio quod, in ea productione, in qua natura ipsa non producit, sed communicatur. Et ob eandem causam necesse non est, vt tale principium sit ita proprium producentis, vt sit Suarez. De Deo trinitate.

incommunicabile, imo contrarium necesse est, si scilicetque vt in producente sit specialiter modo.

Alij dixerunt, essentiam, & relationem simul esse huiusmodi potentiam. Qui etiam diuisi sunt, nam quidam dixerunt concurrere ex æquo, (vt Durand. refert) quia per actus notionales communicatur natura, & producitur persona seu relatio, & ratione primi requiritur essentia, ratione secundi necessaria est relatio, vt principium. Henricus autem in summa, articulo quinquagesimo septimo, quæstione septima dicit, principaliter concurrere relationem, quæ essentiam, quia productum debet esse distinctum, & simile, & illud prius principaliter est, quod prouenit à relatione. Alij vero è contrario dicunt, essentiam esse principaliter in hac potentia, relationem vero requiri quasi ad vltimam determinationem, & constitutionem talis potentia, tanquam conditionem necessariam, non solum ex parte principij quod, sed etiam ex parte ipsius potentia, vt sit aliquid notionale, & non commune omnibus. Quæ sententia solet tribui Caietano, & Marfilio, sed re vera non aliud sentiunt, quam quod statim dicemus. Et omnes hæc opiniones refutari possunt rationibus factis contra præcedentem. Probat enim rationes illæ personalitatem, vel relationem non esse principium agendi, nec totale, nec partiale, cuius oppositum omnes hæc opiniones supponunt, præterea contra primam ex his opinionibus obijcit Durandus, quia communicare naturam, & producere personam, non sunt duo actus, vt propterea necessariae sint duæ potentia. Contra Henricum obijcere possumus, quia similitudo effectus, seu rei productæ est principaliter, seu formaliter intenta. Alia vero opinio explicari non potest, quare relatio solum requiratur vt conditio, vel de connotato, si intrinsicè pertinet ad constituendum, & complendum principium formale producendi.

6. Vera sententia.

Dico ergo, Hanc potentiam, seu principium formale producendi esse solam diuinam essentiam, potestulare autem in persona producente relationem propriam seu (quod idem est) quod habeat ipsam naturam sine tali productione. Hæc sine dubio est sententia Diui Thomæ dicta quæst. 41. artic. 5. & ibi Caietan. & omnium fere aliorum. Quam optime explicuit Scotus in 1. dist. 7. & in re idem sentit Gabr. Capreol. Marfil. quæst. 11. Et fuit expressa sententia Ioannis Theologi in Concilio Florentino, sessio. 18. vbi inquit. *Dixi Filium ex Patre & ex Patre substantia generari, ita tamen vt Pater sit generans principium autem, quo ipsa persona generat, est id, quod solum incommunicabile est, id est, idem repetit sessio. 19. cuiusque sententia ibi probari videtur.* In qua etiam notanda est illa particula *exclusiua solum*, quia vrget contra vltimas opiniones citatas. Item notanda est expositio illius locutionis, *Pater producit Filium ex substantia*, quæ est communis apud Patres, & exponitur tanquam ex principio quo, licet etiam possit aliter exponi, vt infra dicam.

7. Probat
prior pars.

Ratio Diui Thomæ est optima, quia in omni productione illud est principium quo producendi, in quo productum assimilatur producenti, sed hoc est natura in diuinis personis, ergo. Confirmat hoc Scotus quia alias productio Filij, verbi gratia, esset æquiuoca, & ita non esset perfecta generatio. Sequela patet, quia Filius non esset similis Patri in principio producendi. Adde etiam possumus, talem productionem non esse posse formaliter per intellectum, & actum intelligendi, si principium formale eius est relatio, quia relatio, vt sic, nec est intellectus, nec actus intelligendi, vt supra ostensum est. Confirmatur præterea, nam per id Pater est formaliter potens ad generandum, per quod est fecundus, habet autem fecunditatem non à relatione, quæ incommunicabilis est, sed ab essentia, quæ propter suam infinitatem est communicabilis, est ergo essentia formale principium.